

Motion

1979/80: 154

av Göthe Knutson och förste vice talmannen Ingegerd Troedsson
om skattefrihet vid försäljning av vilda bär och svamp

Sammanfattning och förslag

Enligt riksskatteverket är den som plockar och säljer vilda bär och svamp skattskyldig för dessa inkomster.

I Norge är intäkt av försäljning av sådan plockning skattefri intill ett belopp på 3 000 norska kr. när intäkten inte ingår som ett led i en näringsverksamhet.

I Finland är inkomst av plockning av vilda bär och svamp icke skattepliktig för så vitt inkomsten inte är att anse såsom lön.

Det finns, som vi ser det, starka motiv för skattefrihet för inkomster av plockning av vilda bär och svamp även i Sverige, dels därför att det är en mycket vanlig uppfattning att detta redan är skattefritt, dels därför att det mestadels rör sig om mycket små belopp (med 1979 års priser måste plockaren leverera ca 500 liter blåbär eller lingon för att få en bruttoinkomst på 1 000 kr.), dels därför att det vore ett sätt att bekämpa byråkratien.

Därtill kommer att möjligheten till kontroll av havda kostnader (för t. ex. biltransport till och från plockningsplatsen), inkomsternas fördelning på familjemedlemmar osv. är mycket liten.

Det är dessutom angeläget att stimulera plockning av bär och svamp, dels för att nedbringa importen – sedan början av 1970-talet importerar vi mer färska skogsbär än vad vi exporterar – dels för att tillvarata möjligheterna till export av bl. a. lingon och svamp.

Riksdagen bör därför hos regeringen anhålla om utredning och förslag som syftar till att från beskattning undanta inkomst från plockning av vilda bär och svamp såvida inkomsten inte är att anse såsom lön. Alternativt bör som i Norge intäkter av sådan plockning upp till ett visst belopp vara skattefria.

Det torde vara en allmän uppfattning hos svenska folket att de inkomster envar kan skaffa sig genom att själv plocka och sälja vilda bär och svamp inte skall bli beskattade.

En orsak till denna gängse rättsuppfattning torde vara att bär och svamp som växer vilt omfattas av den s. k. allemansrätten och ligger utanför en normal arbetssektor. En annan orsak till uppfattningen att sådana inkomster inte skall beskattas är att det i så fall leder till att en ännu mindre del av bär- och svampförekomsterna blir tillvaratagna.

Dessutom leder en beskattning till att man söker utvägar att slippa undan. Exempelvis fördelar man inkomsterna på samtliga familjemedlemmar och då

företrädesvis barnen som inte har någon annan inkomst. Man kan också hävda att man tvingats färdas med bil långa sträckor för att nå till bär- och svampmarker, och avdragen kan således bli stora.

Frågan om eventuell beskattning av inkomster från bär- och svamplockning har varit föremål för en del debatter under senaste året. Den 7 juni 1979 besvarade budgetminister Ingemar Mundebo en fråga i riksdagen (1978/79:587) betr. gränsdragningsregler för eventuell inkomstbeskattning av tillfällig bär- och svamplockning samt hemslöjd till försäljning. Frågan hänsköts till RSV (riksskatteverket), som i november 1979 utfärdade en information betr. RSV:s syn på beskattning av inkomst av bär- och svamplockning m. m.

Den 20 november 1979 besvarade budgetministern ännu en fråga i riksdagen (1979/80:106) i samma ärende. Båda frågorna var ställda av undertecknad Göthe Knutson, som i debatterna bl. a. hävdade att inkomster av detta slag helst borde helt befrias från skatt.

Alternativt borde klara gränsdragningsregler utfärdas, och dessa då medge ett avsevärt högre inkomstbelopp än de 500 kr. som f. n. anses vara så ringa att det (enl. RSV) inte skall föranleda någon utredning från taxeringsmyndigheternas sida.

I en ledarkommentar med rubrik Pressdebatten i Dagens Nyheter den 22 november 1979 kritiserar budgetministerns besked i frågedebatten i riksdagen den 20 november. DN skriver:

De vilda bären har spelat en stor roll i årets politiska uppgörelser, och helt borta som stridsämne är de inte ännu, trots tisdagens Mundebouttalande i riksdagens frågestund. Budgetministern vill inte föreslå generella skattelättnader till bär- och svamplockare; i stället tolkar han riksskatteverkets synpunkter så att skatt inte ska utgå om det rör sig om "smärre inkomster", men utgå om det gäller "inte obetydliga inkomster". Denna linje påstår Mundebo vara konsekvent.

"Det skulle från rättvisesynpunkt vara svårt att motivera varför just sådana inkomster skulle vara skattefria men inte andra liknande inkomster."

Förlåt, men betyder detta att alla vi som har andra "smärre" inkomster från annat än bärplockning också kan strunta i att deklarerat dem? Hyckleriet kring blåbärsplockarbeskattningen är alltför genomskinligt. Antingen ska en inkomst beskattas eller inte. Att lämna bedömningen av vad som är "obetydligt" till att avgöras i strid mellan deklaratens bättre och sämre jag, det är bestämt en grov missuppfattning av allemansrätten.

Om staten skäms att säga rent ut att bärplockning för avsalu givetvis ska beskattas precis som andra inkomster så bör den i stället liksom i Finland generellt skattebefria sådana förtjänster, i regel surt förtjänta med låg timpenning i utpräglade glesbygder. Den nuvarande dubbelmoralen sprider sig lätt till andra och större områden.

Avsättning finns

En orsak till att frågan väcktes i riksdagen var den osäkerhet som väcktes bland bär- och svamplockare som brukar sälja till uppköpare i och med att

fördelaktigare regler för moms infördes för dessa. Detta innebar dock att säljarnas namn och adresser numera måste redovisas.

En annan orsak till frågan var att Uddeholms AB i Värmland startat en avdelning för nya verksamheter för att hjälpa till att finna avsättning för bär och svamp. Detta lyckades utomordentligt så till vida att man fått kontakt med företag i utlandet som är beredda att köpa stora kvantiteter av bl. a. lingon och svamp från Sverige.

Det visade sig emellertid att plockarna i allmänhet var obenägna att tillvarata dessa möjligheter om de riskerar att bli beskattade.

När Uddeholmsbolaget ville ha klarhet i skattefrågan visade det sig att taxeringsmyndigheter som tillfrågades inte kunde ge bestämda besked om gränsdragningsregler för eventuell inkomstbeskattning. Osäkerheten förblev alltså stor bland plockarna – en osäkerhet som kvarstår även sedan RSV utfärdat sin information.

Stor tillgång

Det kan konstateras att tillgången på vilda bär och svamp är mycket stor i vårt land. Det föreligger alltså betydande kvantiteter att tillvarata i det svenska folkhushållet. Och vår unika allemansrätt innebär att bär och svamp som växer vilt får plockas av alla och envar utan tillstånd av eller ersättning till markägaren.

Riksskogstaxeringen 1975–1977 visar att vi under inventeringsperioden haft tillgång till mellan 219–307 miljoner kilo blåbär och 142–168 miljoner kilo lingon i våra skogar. Enligt de beräkningar som gjorts torde högst 10–20 procent av den totala tillgången på vilda bär tas till vara.

De undersökningar som gjorts i bl. a. naturvårdsverkets regi visar att det plockas ca 80 miljoner liter vilda bär. Varje hushåll plockar i genomsnitt 24 liter bär. I Norrland plockas mer bär än i södra Sverige, 42 liter/hushåll mot 23 liter/hushåll i Svealand och 17 liter/hushåll i Götaland.

Den största andelen torde användas för egen konsumtion. Svamp plockas nästan uteslutande för egen konsumtion. Varje hushåll plockar i genomsnitt 7 liter svamp. Det finns inga uppgifter om hur mycket bär och svamp som plockas för försäljning. Uppköparna har 1979 betalat 3–4 kr. per kilo orensade blåbär, 2:50–4 kr. per kilo orensade lingon – detta motsvarar ca 2 liter bär – och 15–25 kr. per kilo rensade hjortron.

Glesbygdsfråga

Delegationen för glesbygdsfrågor, tillsatt av regeringen, gick nyligen ut med en enkät till länsstyrelser i landet i syfte att få underlag för åtgärder i syfte att stimulera ett ökat tillvaratagande av bär och svamp. Delegationen uppger att förädlingsindustrin på området beräknas behöva ca 3 000–4 000 ton lingon per år. Privat tar vi vara på mellan 10 000–12 000 ton skogsbär per år, enligt delegationen.

Att starta vidareförädling av bär är en av målsättningarna med försöket som gjorts i Västernorrland. I dagsläget finns möjlighet att i mindre skala förädla en del av skogsbären i form av mer specialiserade och särpräglade produkter.

Flera satsningar av detta slag är angelägna, anser glesbygdsdelegationen. Sedan början av 1970-talet importerar vi nämligen mer färska skogsbär än vad vi exporterar. Det innebär, säger experterna, att det bör finnas möjligheter att med inhemsk råvara täcka in marknadsandelar från importen.

Vidare noteras att svamp inte av tradition använts i det svenska samhället i lika stor utsträckning som skogsbären. Den del som bör vara mest utvecklingsbar inom naturprodukt sidan är troligtvis tillvaratagandet och förädling av svamp, anser delegationen.

RSV bedömer

I frågedebatten i riksdagen den 7 juni 1979 framhöll budgetministern att han som enskilt statsråd inte har befogenhet att ange hur skattereglerna skall tillämpas i enskilda fall. Det ankommer i stället på RSV att med utgångspunkt i gällande lagstiftning ge råd och anvisningar på detta område, ansåg budgetministern.

RSV tog som nämnts upp frågan, och sedan man bl. a. inhämtat synpunkter från länsstyrelserna och de lokala skattecheferna har RSV avgivit följande bedömning:

Att tveksamhet kan råda om hur inkomst av plockning av vilda bär skall beskattas beror främst på att det i vissa fall kan vara svårt att dra en gräns mellan inte skattepliktig hobbyverksamhet och skattepliktig verksamhet.

Plockning av vilda bär före egen konsumtion är givetvis inte skattepliktig. Den som däremot plockar och säljer bär är skattskyldig för dessa inkomster.

RSV vill emellertid framhålla att vid 1980 års taxering sker en faktisk beskattning först vid inkomster som uppgår till 6 500 kronor. Grundavdraget, 4 500 kronor, och den särskilda skattereduktionen f. n. 560 kronor, gör att inkomster under detta belopp inte blir beskattade.

I de fall den skattskyldige har inkomster från annat förvärvsarbete sker sammanläggning av samtliga inkomster och därmed kan hela inkomsten från bärförsäljningen bli beskattad.

De förvärvskällor som kan komma i fråga för här aktuella inkomster är i första hand inkomst av tjänst och inkomst av jordbruksfastighet (binäring till jordbruk) men även inkomst av rörelse kan bli aktuell. Vilken förvärvskälla som skall tillämpas i det enskilda fallet får bedömas med utgångspunkt i gällande bestämmelser.

I vissa andra länder t. ex. Finland har inkomster från plockning av vilda bär undantagits från beskattning. Sådana regler saknas i Sverige.

Den som får inkomst av att plocka och sälja vilda bär har givetvis rätt till avdrag för sina kostnader i samband härmed. I den praktiska taxeringssituationen kan det ibland vara svårt att utan utredning avgöra om en kostnad är

avdragsgill. För att undvika att taxeringsnämnderna i detta sammanhang utreder bagatellavdrag vill RSV erinra om att departementschefen i proposition 1977/78:181 sid. 247 uttalat att det är rimligt att t. v. tillämpa en gräns vid 500 kronor för utredningsfallen.

Kommunalskattelagen

KL (kommunalskattelagen) saknar bestämmelser som direkt utsäger att den som plockar och försäljer bär och svamp skulle vara skattskyldig för de inkomster detta kan inbringa. Det står dock enligt RSV klart att dessa inkomster ej är skattefria. I 31 § KL stadgas nämligen att till inkomst av tjänst skall hänföras inkomstgivande verksamhet av tillfällig natur.

Till inkomst av tjänst skall alltså hänföras försäljning som inte sker i alltför stor omfattning och inte sker yrkesmässigt. Försäljning som sker yrkesmässigt är hänförlig till inkomstslaget rörelse enligt 28 § Kl.

Norge och Finland

Det bör vara av intresse att också veta vilka regler som gäller på detta område i våra grannländer Norge och Finland.

Av 42 § norska skatteloven från 1911 framgår att naturaförmåner i arbetsförhållanden inte skall räknas som intäkt när förmånen är av mindre värde och inte direkt kan anses som vederlag för utfört arbete. Närmare föreskrifter härom och beträffande skattefriheten för andra förmåner och inkomster meddelas av konungen (42 § norska skatteloven).

Föreskrifter enligt ovan intogs i kungl. resolution av den 2 september 1977. Föreskrifterna och finansdepartementets kommentar till dessa finns intagna i rundskrivelse 573/avd. 1. 26 september 1977 från norska riksskattestyret. Av föreskrifterna framgår att som skattepliktig inkomst inte skall räknas avkastning av trädgårds- och naturprodukter som kan sköras fritt. Intäkter från försäljning av dessa produkter är skattefria intill ett belopp av 3 000 norska kr. Nämnda bestämmelser gäller dock ej när intäkten ingår som ett led i en näringsverksamhet. Av föreskrifterna framgår också att de gäller naturprodukter som man kan tillgodogöra sig genom utövande av allemansrätt såsom vid plockning av bär och svamp.

I den finska lagen om skatt på inkomst och förmögenhet från 1974 (1974:1043) stadgas i 22 § 23 p. att såsom skattepliktig inkomst anses icke "den inkomst som plockare av vilda bär och svampar erhållit vid plockning av dessa försåvitt inkomsten icke är att anse såsom lön". Av bestämmelsen framgår att när någon är *anställd* för att plocka bär eller svamp är den inkomst detta kan inbringa skattepliktig, medan när det är fråga om en fritidssysselsättning inkomsterna är skattefria. Enligt uppgift från finska riksdagens upplysningstjänst finns det inga tillämpningsföreskrifter till ifrågakvarande bestämmelse.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning och förslag syftande till att från beskattning undanta inkomst (eventuellt upp till ett visst belopp) från plockning av vilda bär och svamp såvida inkomsten inte är att anse såsom lön.

Stockholm den 11 januari 1980

GÖTHE KNUTSON (m)

INGEGERD TROEDSSON (m)